

Маънӣ ҷону лафз пайкар аст

Дар хусуси шеърдониву шеърғӯӣ ва завқи нозуку адабпарвари мардуми мо суханони зиёде гуфта шудаанд, ки инро ҳоҷати такрор нест. Ба идораҳои газета ҳар рӯзу ҳар ҳафта садҳо мактубҳо бо навиштаҳои ҷавонон меоянд. Адибони ҷавон аз ғӯшаву канорҳои Тоҷикистон ва республикаҳои бародарӣ, аз қисмҳои ҳарбӣ ба газетаҳову журналҳои гуногун, аз ҷумла ба «Комсомоли Тоҷикистон» шеърҳо мефиристанд ва маслиҳатҳо мепурсанд.

Инҳо - шахсони дар шоирӣ нома бароварда, дар ин ҷода заҳмате кашидаву ҳунари шеърғӯиро азхудкарда - аз қабилҳои Хуршед Қамар (Самарқанд), Х. Ғоиб (Кӯлоб), Ҷамолиддин Каримзода (Душанбе), Усмон Олим (Мастҷоҳ), Хайрон Осимӣ (Ғонҷӣ), Ғафур Мулло (р-ни Москва) мебошанд.

Хонандагони тоҷик ин номҳоро кам ё беш медонанд, шеърҳояшонро хондаанд. Инак, боз як даста шеъри онҳо. Дар ин навиштаҳо парвози ҳаёл, тапиши қалб, фикру зикр ва андешаи шоирона таҷассум ёфтаанд, олами орзу, худғӯрӯзии онон нақш бастаанд.

Дар ин асарҳо маъниҳои конкретӣ, ғояҳои баланд, образҳои шеърӣ, ифодаҳои шоирона ҳастанд.

Дуруст аст, ки сатрҳои сушт, ибораву ифодаҳои ғайришоирона, такрори бемавқеъ дар шеърҳои чунин шоирон ҳам ба назар мерасанд. Лекин бо вучуди инҳо, ин ҷо як гирумони шоирона ва баъзе суханони димоғпарвар ҷой доранд.

Хуршед Қамар дар яке аз рӯбоиҳои нави худ гуфтааст:

Не соз ба меҳри зиндагонӣ дорӣ,
Не сӯз ба оташи ҷавонӣ дорӣ,
Танҳо ба ҷаҳон, ки нотагонӣ дорӣ -
Баргӯӣ, зи одамӣ нишоне дорӣ?

Як хусусияти аксари ин қаламкашони умедбахш ва адибони ҷавон дар он аст, ки онҳо бештар дар мавзӯҳои муайян ва муҳимми зиндагӣ, чунончи: васфи бузургии модар, ситоиши Ватан ва манзараҳои зебои он, сулҳу сафо ва ғайра шеър гуфтаанд. Аммо бояд гуфт, ки қалами ин шоирон ҳам ҳоло чунон ки бояд тез нашудааст, табъашон алҳол дурусттар сайқал наёфтаасту маҳорати онон камӣ мекунад.

Як қисми адибони ҷавон ба саҳеҳии ғоя, ба аниқӣ ва конкретии мазмуну мавзӯи диққати ҷиддӣ медиҳанд, ки ин шоистаи таҳсин аст. Ба ин зумра шеърҳои «Қалам»-и С. Аминов (Нов), «Меҳри замин», «Рӯзҳои худфурӯзӣ», «Чашмаи навсарзада»-и Раҳмат Назриев (Кӯлоб), рубоиёти К. Давлатов (Мастҷоҳ), «Модар»-и А. Сафаров (Ғарм)-ро дохил кардан мумкин аст, ки онҳо ташбеҳҳои нав, суҳанони бадеъ, лаҳзаҳои дар хотир нақшбандандаро доро мебошанд. Чунончи, Р. Назриев дар як банд шеъри «Рӯзҳои худфурӯзӣ» орзу ва роҳу тариқи минбаъдаи зиндагии худро ин тарз баён намуда аст:

Ба ноҳамвориҳо чун мавҷи рӯдам
Натарсам аз фитодан, хестанҳо,
Умедам ҳаст, сарбози ҳаётал,
Қадам бебок монам сӯи фардо!

Саидқул Сабзаев (Кӯлоб) ба усули «нав» дар мавзӯи модар шеъре навиштааст. Дар шеър баъзе бозёфтҳо, образи ташбеҳҳои нав (аз қабилӣ ба анору донаҳои он монанд кардани танӯру лаҳзаҳои

оташ; хомро пухта сохтани модарон; ба хаамири хоми танӯрнодида шабеҳ намудани фарзанди нав ба балоғатрасида...) ҳастанд, ки аз ояндаи накӯи соҳиби шеър (ба шартӣ такмили маҳорат ва омӯзиши чиддии ҳунари шеърғӯӣ) гувоҳӣ медиҳанд.

Бо таассуф бояд қайд кард, ки гурӯҳи калони адибони ҷавон, ки асрори аввалини шеърғӯӣ - вазну қофияро азхуд кардаанд, фақат бо сурудани шеърҳои умумӣ машғул шудаанд. Масалан, аз тарзи суханронии Б. Саноев (Орҷоникидзеобод), Ф. Ҷӯраев (аскар). С. Бобоев, У. Ҳусейнов (Ленинобод), К. Ҳакимов (Ғонҷӣ), Ш. Юсуфов (р-ни Айнӣ), Д. Баҳриддинов, А. Начмиддинов, Б. Шайдо (Душанбе), А. Каримов (Кони Бодом), А. Содиков (Фархор), М. Ҳошимзода (Ўротеппа), Ҳ. Неъматов (Андичон), Ф. Камолов (аскар), М. Қурбонов (Норак) ва баъзе дигарон пай бурдан мумкин аст, ки онҳо шеърҳои нав эҷод карда метавонанд. Дарди ҳамаи ин адибон умумигӯист. Аз умумигӯӣ ҳарчи тезтар иҷтиноб намудан, парҳез кардан даркор аст, зеро ин дард шоири ҷавонро побанд мекунад, ўро ба олами шеъри ҳақиқӣ руҳсат намедиҳад.

ХУЛОСАИ АСАРҲОИ НАВҚАЛАМОН

Аксари кулли адибони ҷавоне, ки ба идораи «шеър» мефиристанд, ҳоло шеър эҷод намекунанд, балки онро машқ менамоянд. Машқ мекунанду ҳамоно машқҳои худро барои маслиҳат, ба умеди дониستاني ҳусну кубҳи он ба идораҳои рӯзномаҳо равон мекунанд. Инҳо Ҷ. Маҳкамов (Тошканд), М. Саидова (Ленинобод), М. Мазҳабшоев (Душанбе), С. Сабзаев (Кӯлоб), З. Холиқова (Данғара) ва чанде дигарон мебошанд. Як студенти Институти педагогии забону адабиёти руси шаҳри Тошканд дар номаи худ навиштааст: «хоҳиш мекунам, ки... бо мактуб, агар малол наояд, кӯмаки худатонро расонед... Ман умедворам, ки камбудихояшро мухтасар навишта, роҳ нишон диҳед, дар институт

шахси маслиҳатгӯй нест...». «Мазмуни на он қадар баланд доштани шеърхояшро иқрор шуда, аз идора М. Саидова ҳам дар мазмуни боло «маслиҳат» ва роҳ нишон додан»-ро пурсидааст. Номаи самимонаи Зумрад Холиқова ҳам айнан дар ҳамин мазмун аст.

Колхозчидухтар Муҳаммадшоева Иқбола (р-ни Айнӣ), хонандагони синфи X Валиҷон Акбаров (Ўротеппа) ва М. Оқилова (Ленинобод), талабаи синфи VIII X, Султонмаҳмадова (Кони Бодом), донишҷӯи Институти педагогии Душанбе М. Мазҳабшоев ҳам бо хоҳиши маслиҳат шеърҳои навмашқонаи худро ба идора фиристодаанд. Масалан, М. Мазҳабшоев аз идора пурсидааст, ки оянда ин роҳи пешгирифтаи худамро то охир расонда метавонам, ё не?». Ё худ талабаи синфи X Саидғозӣ Алиев (Ёвон) ин тариқа навиштааст: «Худам ҳам медонам, ки шеърҳои ман кам-кам маънои нодуруст доранд, як фикрро пурра ифода намеkunанд. Бинобар ин, мехоҳам, ки шумо тарзи навишти шеърро ба ман фаҳмонед...» Адибони ҷавон Мазҳабшоев, Алиев ва дигарон! Агар хоҳеду кӯшиш кунед, бешубҳа, гавҳари мақсуд ба каф меоред, чунки;

*Бе азми дурусту сабӣи комил
Касро нашавад мурод ҳосил!*

Фақат хондан, омӯхтан, як фикр, як мазмуни конкретиро дар майна гаштаю баргашта пазондан, онро ба рӯи коғаз оварда хуб кор кардан, ба он бо чашми танқид нигариста, таҳрир намудан зарур аст.

Ин ҷавонон ҳоло шеър нагуфтаанд, зеро навиштаҳои ононро шеър номидан душвор аст. Аммо нияти некашон гувоҳи он аст, ки онҳо асрори шеърсароиро азхуд меkunанду соҳибмаҳорат мешаванд ва шеър ҳам мегӯянд.

Баъзе ҷавонон ба шеър будани мисраъҳои навиштаи худ боварии комил доранд ва хоксорию фурӯтаниро ҳам як тараф

монда, аз идора хоҳиш менамоянд. ки шеърхояшонро дар номери навбатӣ хатогихояшро ислоҳ намуда, чоп кунанд (аз номаи С. Умриқулов).

Аз эҷодиёти М. Раҳимов (Ўротеппа), Б. Мирзомуҳамадов (р-ни Куйбишев), Т. Эшонқулов (Қайроққум), Қ. Носирзода ва Ғ. Сафаров (р-ни Москва), С. Устоев (р-ни Ленин) пай бурдан мумкин аст, ки онҳо вазну оҳанги шеърро то дараҷае медонанд, лекин аз асрори умуман суханварӣ кам бохабаранд.

Дар навиштаҳои С. Ҳотамов (аскар), Аминҷон Аминзода (Ленинобод), З. Ҳалимов ва А. Мирзоева (Исфара), И. Одинаев (Регар), М. Мирзоев (Душанбе), С. Бобохонов (р-ни Куйбишев) алифбои шеърро шоирӣ - вазну қофия пурра риоя карда нашудаанд. Дар ин шеърҳо ҳам мисли навқаламон як маънӣ, як мазмуни конкретӣ мушоҳида намешавад.

Гуфтани шеър кори басо душворест, чунон ки фармудаанд: «ҳар ки сухан бар сухане зам кунанд, қатрае аз хуни чигар кам кунанд». Ин ҳунари шарифу мураккаб дониши хеле бой, меҳнати чиддию босуботро талаб мекунад. Барои ҳамаи эҷодкорон, аз ҷумла шоирон ҳам, маҳорат ҳатмист. Маҳорат танҳо дар натиҷаи омӯзиш ҳосил мегардад. Дар ин маънӣ Фирдавсӣ хеле хуб гуфтааст:

*Зи ҳар донише чун сухан бишнави,
Зи омӯхтан як замон на нағнави.*

Ҳар кас, ки сирри суханвариро аз устоди каломи бадеъ, чунончи, аз Рӯдакию Носири Хисрав, Низомию Саъдӣ, Ҳофизу Камол, Ҷомию Ҳилолӣ, Айнию Лохутӣ намеомӯзад, аз ӯ бӯи умед нест. Алалхусус, ки Низомию Ҳофиз, устодони бузурги таносубанд; таносуби суханро аз онҳо бояд омӯхт, конкретияти мазмунро аз Носири Хисрав, равонбаёнро аз Рӯдакӣ, лутфро аз Камол, ороиши сухану дар ороиш андоза ниғаҳ доштанро аз Саъдию Ҷомӣ, мавзӯъ

ва мундариҷаҳои иҷтимоӣ сиёсиро аз Донишу Айнӣ ва Лоҳутию Турсунзода....

Як қатор ҷавонони мо дар эҷоди насри бадеӣ ҳам қувваозмоӣ мекунанд. Аз қалами С. Сафро, Э. Саидқул, М. Ҷалолов, И. Нӯмонов, И. Нодиров, М. Эшонхонов ва А. Начмиддинов (Душанбе), М. Раҳмонов (Кӯлоб), К. Каримов ва Н. Бобоҷонов (Ўротеппа), С. Музаффаров (Комсомолобод), М. Хоҷаев (Колхозобод), Б. Ором ва А. Насрулло (Исфара) фаҳмидан мумкин аст, ки онҳо аз сирри ҳикоянависию лавҳанигорӣ як андоза огоҳанд ва ба шарти такмили минбаъдаи маҳорат чизҳои хуб офариданашон дур нест.

С. Кӯҳсорӣ (Ленинобод), С. Чукалаев (Данғара), Н. Абдувоҳидов (р-ни Ленин), С. Абдувалиӣ (Хучанд), Д. Алиев (Кони Бодом) Х. Ҳоҷиев (Душанбе), Н. Йӯлдошев (Ғонҷӣ), З. Ҳалимов (Исфара) ҳам ба идораи рӯзнома як даста лавҳа ва ҳикоеӣ ҳаҷвию лирика роҳӣ намудаанд. Камбудии асосии ин адибони ҷавон - ёфта натавонистани ҳодисаю воқеа, мазмуни муҳим ва муайяне, ки он бояд асоси асарро ташкил намояд; кашолкорӣ: суханро бемавқеъ дароз кардан; аз воситаҳои тасвири бадеӣ дуруст истифода карда натавонистан; сустӣ дар бадеият ва маҳорат.

Латифа аз жанрҳои қадимтарин ва маҳбубтарини адабиёту фольклор аст. Бинобар ин беҳуда нест, ки як гурӯҳ ҷавонон бо эҷод кардани латифа, тарҷима намудан ва гирд овардани он машғул шудаанд. Дар баъзе латифаҳои Т. Имомов (Ашт), Қурбонхонов (Душанбе), Р. Мирзоев (Панҷакент), К. Давлатов (Мастҷох) унсуру хусусиятҳои асосии ин жанри дилкаш мавҷуданд ва бинобар ин, аз ин ҷавонон умед кардан мумкин аст. Аммо ба ҳаваскориҳои латифагӯӣ - Г. Алиев, З. Саидов ва С. Исқандаров (Душанбе), Н. Қамаров (райони Айнӣ), К. Раҳмон (Хучанд), Х. Акрамов (Ёвон), зарур аст, ки аз латифаҳои халқии тоҷикӣ, аз устодони ин жанр - Саъдӣ, Убайди Зоконӣ, Ҷомӣ, Восифӣ, Кошифӣ, Алиӣ Сафӣ, Деҳотӣ ва дигарон асрори латифагӯиро амиқтар омӯзанду маҳорат азхуд кунанд.

Дар ҳақиқат, мазмуну мундариҷа ҷон асту лафз, суҳан -
пайкар; ва ин ҳар ду ро ҷудой аз ҳамдигар ҳаргиз намебояд.